

Analyzing the supervisory role of parents in the safety of students in social networks

B. Lotfi Khachaki, *¹

1- Assistant professor, Department of Humanities and Social Science, university of Farhangian

ABSTRACT

Keywords:

- . safety
- . cyber space
- . students
- . parents
- . supervisory

1 .Corresponding author

 blotfi66@cfu.ac.ir

Background and Objectives: The increasing use of new information and communication technologies in daily life has created various changes in the lifestyle of different groups, including students. This article examines parents' views on the security of their children's presence in cyberspace. **Methods:** This research was done by survey method and by distributing questionnaire among 260 people.

Findings: According to the findings, parents whose children use foreign messengers more often have more concern and sensitivity towards their presence in these messengers; While such sensitivity is not observed in the case of internal messengers. Also, with the decrease in the safety and health of messengers and also with the decrease in easy access to appropriate and useful content in cyber space, parents also find it more necessary to control and monitor their children's activities in this space. On the other hand, the more incapable parents are of managing and controlling their children to communicate with people or view inappropriate content in cyberspace, the more necessary they are to control and monitor their children's activities in this space. Also, the unsafe and unhealthy nature of this space overshadows the virtual communication of children and teenagers in various fields, including communication with family and acquaintances, and reduces the educational effect of children's virtual relationship with acquaintances in the virtual space.

Conclusion: Cyber space brings various risks that children and teenagers are always exposed to. Considering the existing damages, parents should have a specific plan to control this group's access to the Internet and virtual space.

ISSN (Online)

DOI:

Received: 1402/11/12 .Reviewed 1403/02/31 Accepted 1403/03/30 PP: 22

Citation (APA): Lotfi Khachaki, B., (2023).Analyzing the supervisory role of parents in the safety of students in social networks.

The scientific quarterly Journal Of Research social studies education , 6(1), 21 -44.

 <https://doi.org/10.12345/tej.12.10.112>

تحلیل نقش نظارتی والدین در امنیت دانش آموزان در شبکه‌های اجتماعی

مقاله پژوهشی / مروری

بهنام لطفی خاچکی^{۱*}

۱. دکتری جامعه‌شناسی، عضو هیأت علمی گروه آموزش علوم اجتماعی دانشگاه فرهنگیان

چکیده

پیشینه و اهداف: افزایش روزافزون کاربردهای فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی در زندگی روزمره، تغییرات گوناگونی را در سبک زندگی گروه‌های مختلف از جمله دانش آموزان ایجاد کرده است. مقاله حاضر به بررسی دیدگاه والدین نسبت به امنیت حضور فرزندان در فضای مجازی می‌پردازد. **روش‌ها:** این تحقیق با روش پیمایش و با توزیع پرسشنامه بین ۲۶۰ نفر انجام شده است. **یافته‌ها:** طبق یافته‌ها والدینی که فرزندان بیشتر از پیام‌رسان‌های خارجی استفاده می‌کنند، نگرانی و حساسیت بیشتری نیز نسبت به حضور آنها در این پیام‌رسان‌ها دارند؛ در حالیکه در مورد پیام‌رسان‌های داخلی چنین حساسیتی مشاهده نمی‌شود. همچنین با کاهش امنیت و سلامت پیام‌رسان‌ها و نیز با کاهش دسترسی آسان به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی، والدین نیز کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را بیشتر لازم می‌دانند. از سوی دیگر هرچقدر والدین خود را در مدیریت و کنترل فرزندان برای ارتباط با افراد یا دیدن محتوای نامناسب در فضای مجازی ناتوان‌تر بدانند، ضرورت کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را بیشتر لازم می‌دانند. همچنین ناامن و ناسالم بودن این فضا، ارتباطات مجازی کودکان و نوجوانان در حوزه‌های مختلف از جمله ارتباط با فامیل و آشنایان را نیز تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و از اثر تربیتی رابطه مجازی فرزندان با آشنایان در فضای مجازی می‌کاهد. **نتیجه‌گیری:** فضای مجازی خطرات گوناگونی به همراه دارد که کودکان و نوجوانان همواره در معرض آن قرار دارند. با توجه به آسیب‌های موجود والدین باید برای کنترل دسترسی این گروه به اینترنت و فضای مجازی برنامه مشخصی داشته باشند.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

واژه‌های کلیدی:

. امنیت
. فضای مجازی
. دانش آموزان
. والدین
. نظارت

۱. نویسنده مسئول

blotfi66@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۲/۳۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۳

شماره صفحات: ۲۳

مقدمه

گسترش استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و علوم رایانه‌ای، اینترنت و فضای مجازی دستاوردهای زیادی را برای انسان به ارمغان آورده است که برخی از آنها عبارت‌اند از: ارتباطات مجازی، تجارت الکترونیک، رفع محدودیت جغرافیایی، به اشتراک گذاشتن دانش و سهولت کارهای روزانه. با این حال در کنار فواید گوناگون این تغییرات، چالش‌ها و مشکلاتی را برای اقشار مختلف بوجود آورده است.

افزایش روزافزون کاربردهای فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی در زندگی روزمره، تغییرات گوناگونی را در سبک زندگی گروه‌های مختلف از جمله دانش‌آموزان ایجاد کرده است که سیاست‌گذاری فرهنگی و اجتماعی مؤثر، نیازمند شناخت این تغییرات است. از جمله این تغییرات نقش پررنگ شبکه‌های اجتماعی و ارتباطات مجازی در بین اقشار مختلف است. شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان یکی از عناصر جدید جامعه اطلاعاتی، در شکل‌گیری شخصیت و رفتار افراد، ارزش‌ها، نگرش‌ها، هنجارها و به طور کلی سبک زندگی افراد جامعه، به ویژه جوانان و نوجوانان، نقش مهمی دارد (Zamani & Taghipour, 2016: 87). فناوری‌های نوین و ابزارهای دیجیتال در دسترس دانش‌آموزان، مسیر تازه‌ای را برای زندگی، آموزش، ارتباطات و سایر ابعاد زندگی فراهم کرده‌اند. در چنین شرایطی ضروری است که نحوه استفاده دانش‌آموزان از اینترنت و نسبت والدین با این موضوع به‌دقت مورد بررسی قرار گیرد تا به نیازها، تهدیدها و فرصت‌های حضور دانش‌آموزان در فضای مجازی آگاهی بیشتری پیدا کنیم.

طبق نتایج یک پیمایش ملی که توسط مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) انجام شده است، ۵۳ درصد از مردم حداقل عضو یکی از شبکه‌های اجتماعی هستند. همچنین بر اساس نتایج جدیدتر به‌دست‌آمده از آخرین نظرسنجی ایسپا که در خرداد ۱۴۰۱ در مناطق شهری و روستایی کل کشور اجرا شده است، ۷۸.۵ درصد از شهروندان کشور حداقل از یک پیام‌رسان یا رسانه اجتماعی استفاده می‌کنند (ISPA, 2022).

تعداد زیادی از دانش‌آموزان کم‌سن و سال در سراسر جهان میان دنیای دیجیتال و دنیای واقعی در رفت‌وآمدند و هر روز بیش‌ازپیش از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی برای کسب اطلاعات، آموزش، ارتباطات و سرگرمی استفاده می‌کنند. در عصر دیجیتال برای دنیای بزرگسالان، فرصت‌ها و چالش‌ها و مسائل دانش‌آموزان از اهمیت بالایی برخوردار است و این نکته در خصوص کشورهای درحال توسعه، که اینترنت و فضاهای مجازی تأثیر زیادی در آن دارند، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند (Research Institute of Culture, Art, Communication, 2021). ایران نیز از جمله این کشورها محسوب می‌شود که میزان حضور دانش‌آموزان آن در فضای مجازی زیاد است. از این رو این موضوع که والدین چه دیدگاهی نسبت به حضور فرزندان‌شان در فضای مجازی دارند اهمیت پیدا می‌کند.

بر اساس برآوردها، یک نفر از هر سه کاربر اینترنت در جهان و یک نفر از هر چهار کاربر اینترنت در ایران کودکان دانش‌آموز هستند است و این به‌معنای آن است که «عصر دیجیتال» پیامدهای مهمی برای زندگی این گروه دارد (Livingstone et al, 2016). در حال حاضر، نزدیک به ۸۰ درصد

مردم اروپا، شمال آمریکا و استرالیا دسترسی به اینترنت دارند که با دسترسی کمتر از ۲۵ درصدی مردم در برخی بخش‌های آفریقا و جنوب آسیا قابل‌مقایسه است (ITU, 2016). این رقم برای جمعیت ایران ۷۳ درصد برآورد شده است (Iran Statistics Center, 2016).

حجم سرمایه‌گذاری‌های صورت‌گرفته در این حوزه، در سال‌های اخیر در کشورهای معروف به منطقه جنوب اقتصادی به‌شدت افزایش یافته و دسترسی به اینترنت در این منطقه با سرعت زیادی در حال افزایش است. از آنجاکه این کشورها جمعیتی به‌مراتب بیشتر از کشورهای توسعه‌یافته دارند، کاربران اینترنت هم در این منطقه به‌مراتب بیشتر از کاربران کشورهای شمال هستند. با توجه به اینکه بین یک‌سوم تا نیمی از جمعیت کشورهای منطقه جنوب، که ایران هم یکی از آنهاست، نوجوانان و دانش‌آموزان کم‌سن هستند و ایران یکی از کشورهایی است که در نقطه اوج رشد جمعیت قرار دارد، می‌توان مدعی شد که در نقطه اوج رشد جمعیت کاربران فضای مجازی نیز قرار داریم (Iran Statistics Center, 2016). دانش‌آموزان در سراسر جهان، زمان زیادی را به‌صورت آنلاین، در فضای مجازی سپری می‌کنند و اینترنت را به‌عنوان ابزاری برای یادگیری، برقراری ارتباط، به اشتراک‌گذاری اطلاعات و مشارکت در زندگی اجتماعی به کار می‌گیرند. استفاده از اینترنت و فضای آنلاین می‌تواند تمامی جنبه‌های زندگی دانش‌آموزان به ویژه افراد کم‌سن را تحت تأثیر قرار دهد و در کنار فضایی که برای خودباوری و پیشرفت آنان ایجاد می‌کند، چالش‌های زیادی را در حوزه‌های مختلف ایجاد کند (Farmarziani et al, 2021: 10). از این رو ضروری است که نحوه حضور دانش‌آموزان در فضای مجازی و دیدگاه والدین به این موضوع مورد بررسی قرار بگیرد.

مسئله مهم این است که طبق تحقیقات افراد زیر ۱۵ سال همان‌قدر از اینترنت استفاده می‌کنند که افراد بزرگ‌سال بالای ۲۵ سال آن را مورد استفاده قرار می‌دهند (World Telecommunication Union, 2016). نکته دیگری که باید بدان اشاره کرد این است که در دوره شیوع کرونا حضور دانش‌آموزان در فضای مجازی به واسطه برخط و مجازی شدن آموزش مدارس بیش از پیش افزایش پیدا کرد (Arbabi, 2022). هم‌اکنون که در دوره پساکرونا به سر می‌بریم بخشی از این حضور فزاینده هنوز فروکش نکرده است. از این رو در دوره فعلی اهمیت مسئله تحقیق دوچندان است.

همچنین فضای مجازی بر خلاف ظاهر نام‌گذاری آن مجازی نیست، بلکه با توجه به آثار آن یک دنیای حقیقی است. در واقع گسترش فناوری‌های اینترنتی و دسترسی بالا به آن، فضای مجازی را شبیه دنیای واقعی کرده است (Mohammadi, 2010). نکته مهم دیگر اینکه کودکان و نوجوانان دانش‌آموز بیش از سایر اقشار در معرض آسیب‌های فضای مجازی قرار دارند؛ هرچند گاهی این گروه پیشگامان باهوش دنیای دیجیتال در نظر گرفته می‌شوند، اما در عین حال استفاده آن‌ها از اینترنت در همه‌جا مایه نگرانی‌های عمده‌ای است. سوءاستفاده جنسی از کودکان، خشونت، محتوای مستهجن برای افراد زیر سن قانونی، مزاحمت‌های اینترنتی، کلاهبرداری‌های آنلاین، بازی و اعتیاد به اینترنت، اذیت و قلدرمآبی در فضای مجازی، نژادپرستی، هرزنامه‌ها، ارتباطات الکترونیکی ناخواسته، شکار گذرواژه کاربران، بی‌اشتهایی، آسیب‌رسانی به خود یا خودکشی و افشای اطلاعات خصوصی، فقط

نمونه‌هایی هستند از انبوه تهدیدهایی که در اینترنت فراروی دانش‌آموزان کم سن و سال قرار دارند (Byrne et al, 2016).

از زمانی که اینترنت وارد فضای زندگی انسان شده علی‌رغم تمامی محاسن و مزایای آن، یکسری دغدغه و نگرانی را بر خانواده‌ها تحمیل نموده است؛ موضوعی که در تمامی جوامع موضوعیت داشته و محدود به جامعه و یا اقلیتی خاص نمی‌شود. از طرف دیگر، به دلیل ویژگی‌های خاص فضای مجازی و نبودن این پدیده، بسیاری از والدین، فرصت، امکان و یا توان کافی برای شناخت دقیق این فضا و کاربردهای آن را به دست نیاورده‌اند؛ لذا عدم آشنایی مناسب آن‌ها با این فضا و در مقابل، استفاده روزمره نوجوانان و جوانان و حتی کودکان از فضای مجازی موجب شده است فضایی محرمانه و خصوصی در محیط خانه برای فرزندان ایجاد شود؛ به گونه‌ای که بدون دغدغه و بدون احساس وجود ناظر بیرونی به تارنماهای مختلف در این فضا دسترسی یابند که گاهی نیز به دلیل ویژگی‌های سنی و شخصیتی و کنجکاوی‌های خود، متأثر از فضاهای ناسالم موجود در اینترنت گردند (Broun, 2016).

شبکه‌های اجتماعی، در کنار جنبه‌های مفید و سرگرم‌کننده، برای نوجوانان ابعاد منفی مختلفی چون حواس‌پرتی، اختلال در خواب، قرار گرفتن در معرض شایعه‌پراکنی، دیدگاه‌های غیرواقعی از زندگی دیگران و فشار همسالان را در پی همچنین میزان استفاده نوجوانان از شبکه‌های اجتماعی بر تغییر مقدار این خطرات، مؤثر است. برخی مطالعات نشان می‌دهد استفاده بیش از سه ساعت در روز، از شبکه‌های اجتماعی، ممکن است فرد را در معرض خطر مشکلات سلامت روانی قرار دهد. در برخی پژوهش‌ها نیز ارتباط بین سطوح بالای استفاده از شبکه‌های اجتماعی و علائم افسردگی یا اضطراب مشاهده شده است. طبق یکی از پژوهش‌ها استفاده منفعلانه نوجوانان از شبکه‌های اجتماعی، مانند تماشای عکس‌های دیگران، میزان رضایت از زندگی را کاهش می‌دهد. از این رو توصیه می‌شود خانواده‌ها با سطحی از نظارت، برای حضور نوجوانان در شبکه‌های اجتماعی محدودیت‌های معقول تعیین کنند (Rohi, 2023).

فضای مجازی مانند چاقویی است که هم مضرات به‌دنبال دارد و هم فواید. از این رو طبیعی است که والدین وقتی این وسیله را دست کودکان کم سن و سال خود می‌بینند، احساس نگرانی می‌کنند. بنابراین با توجه به توسعه استفاده کودکان و نوجوانان از فضای مجازی و پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی و متعاقباً حساسیت و دغدغه‌های خانواده‌ها در خصوص حضور مناسب کودکان و نوجوانان در فضای مجازی، این تحقیق سعی دارد تا نگرش خانواده‌ها را در مورد جوانب این موضوع مورد بررسی و تحلیل قرار دهد. تحقیق حاضر میزان و نحوه حضور دانش‌آموزان در فضای مجازی را بررسی نموده و نگاه والدین به این موضوع را مورد کنکاش قرار می‌دهد؛ بنابراین به طور مشخص باید گفت سؤال تحقیق حاضر این است که والدین امنیت حضور فرزندان خود در شبکه‌های اجتماعی و نقش نظارتی خود را چگونه ارزیابی می‌کنند؟

پیشینه پژوهش

به‌عنوان پیشینه تجربی تحقیق بررسی‌ها نشان می‌دهد پژوهش‌هایی در این زمینه انجام شده است. سید سلطانی در پژوهش خود با عنوان «بررسی فضای مجازی به عنوان یک عامل ورزش‌گریز برای

دانش آموزان و ارائه راهکارهای مناسب برای والدین و مربیان» تأکید دارد که گسترش فضای مجازی باعث شده که فرزندان و دانش‌آموزان کشور کمتر به تحرک و فعالیت‌های بدنی بپردازند. پژوهش حاضر از نوع مروری است و جهت گردآوری اطلاعات به منابع معتبر و مکتوب در این زمینه مراجعه کرده و پس از بررسی دقیق به طبقه‌بندی و نتیجه‌گیری منسجم دست یافتیم. این تحقیق توصیه می‌کند که مربیان و معلمان تمام تلاش خود را بکنند که با ارائه راهکارها دانش‌آموزان را به ورزش سوق دهند، زیرا فضای مجازی عاملی بسیار مهم و تاثیرگذار جهت ورزش‌گریزی دانش‌آموزان به شمار می‌رود (Seyed Soltani, 2022).

برون در پژوهش خود با عنوان «فضای مجازی و آسیب‌های آن در نظام خانواده» تلاش داشته است به بررسی مهم‌ترین آسیب‌های فضای مجازی و تأثیرات آن پرداخته و راهکارهایی جهت مقابله و کاهش تهدیدات اینترنتی در ابعاد اجتماعی، فرهنگی و آموزشی ارائه دهد. از جمله این راهکارها آموزش مهارت‌های لازم به نسل جوان، همراهی خانواده با فرزندان، ایجاد فضای صمیمی در خانواده و ایجاد رابطه اعتماد بین والدین و فرزندان است.

درویش‌زاده و همکاران در پژوهش خود به «بررسی تأثیر آموزش استفاده صحیح و مدیریت زمان والدین از گوشی همراه، رسانه‌های اجتماعی و فضای مجازی بر الگوی دلبستگی، مشکلات رفتاری کودکان و میزان اعتماد به اینترنت در والدین» پرداختند. این تحقیق از نوع شبه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون بود. بدین منظور که از بین تمام مادران منطقه دو تهران که کودکان آن‌ها در مهدکودک‌های این منطقه حضور داشتند با روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای، ۳۰ خانواده بعنوان نمونه انتخاب شدند. نتایج نشان داد بین نمرات دلبستگی، مشکلات رفتاری کودکان و اعتماد به اینترنت دو گروه آزمایش و گواه، در پس‌آزمون تفاوت معناداری وجود دارد. آموزش بر استفاده صحیح و مدیریت زمان والدین از گوشی همراه، رسانه‌های اجتماعی و فضای مجازی موثر است و موجب بهبود دلبستگی، کاهش مشکلات رفتاری کودکان و کاهش اعتماد به اینترنت در والدین می‌شود (Darvishzadeh et al, 2019).

اکبری بورنگ در تحقیق خود به عنوان «بررسی تعاملات حاکم بین والدین و معلم در فضای شبکه‌شاد: قوم‌نگاری مجازی» ۱۰ گروه درسی شبکه‌شاد در پایه اول و دوم ابتدایی را از منظر بررسی گونه‌شناسی تعاملات مجازی بین والدین و معلم در طول مدت تقریبی شش ماه مطالعه کرده است. در خلال کار میدانی با معلمین این ده کلاس در فواصل مختلف مصاحبه‌های آنلاین و آنلاین به عمل آمده است. یافته‌ها نشان داد که تعاملات مجازی والدین و معلمان در دو گونه تعاملات درسی و غیردرسی بوده که تعاملات غیردرسی نسبت به سالیان گذشته افزایش داشته است. مصاحبه با معلمین این کلاس‌ها نشان داد که آن‌ها علی‌رغم مکمل دانستن تعاملات مجازی و حضوری، به برقراری تعاملات حضوری با والدین نسبت به تعاملات مجازی رغبت بیشتری دارند (Akbari, 2022).

در کنار موارد فوق تحقیقات دیگری از جمله «طراحی الگوی راهکارهای حمایت از حریم خصوصی کودکان در فضای مجازی» (Farmarziani et al, 2021)، «آسیب‌های فضای مجازی بین دانش‌آموزان دختر» (Zandvanian et al, 2013)، و «شناسایی آسیب‌های اخلاقی و خانوادگی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در میان فرزندان پسر شهر اصفهان» (Zamani & Taghipour, 2016)،

نیز وجود دارد که مرتبط با موضوع تحقیق حاضر می‌باشد. اما در مجموع طبق بررسی‌های صورت گرفته در خصوص نظارت والدین بر حضور فرزندان در فضای مجازی و دیدگاه والدین نسبت به امنیت حضور دانش‌آموزان در شبکه‌های اجتماعی تحقیقات مرتبط و جامعی انجام نشده است. از این رو ضرورت دارد به این موضوع توجه شود.

شبکه جهانی اینترنت و در کنار آن فضای مجازی از مهم‌ترین نوآوری‌هایی است که برخی اندیشمندان از جهت میزان تأثیرگذاری آن را مشابه اثر اختراع چاپ بر زندگی انسان دانسته‌اند. در دنیای کنونی اینترنت به زیرساخت اصلی تمامی ابعاد زندگی روزانه ما تبدیل شده و از این‌روست که برای اشاره به روزگار ما از اصطلاح «عصر دیجیتال» استفاده می‌شود. در سال‌های اخیر، بر نقش اینترنت در رشد و توسعه اقتصادی در سطح بین‌المللی و ملی تمرکز شده است. همچنین هر روز بیش از گذشته بر نقش دسترسی برابر به اینترنت و استفاده از آن در جهت تحقق بسیاری از اهداف توسعه ملی و محلی تأکید می‌شود و اینترنت به‌عنوان عاملی شناخته می‌شود که «خودش هم شاخص توسعه است و هم عامل توانمندساز» (Fathi, & Mokhtarpour, 2014).

وقتی بحث استفاده کاربران جوان مطرح می‌شود، دسترسی به اینترنت می‌تواند به‌عنوان عامل پیش‌بینی موفقیت توسعه هم مطرح باشد که تحقق اموری همچون فرصت‌های آموزشی، برابری جنسیتی، مشارکت مدنی، ترویج صلح، دیگرپذیری و برابری را شامل می‌شود. به طوری که این فناوری را به مثابه فرصتی استثنایی برای جبران عقب‌ماندگی کشورهای توسعه‌نیافته و ورود کشورهای در حال توسعه به عصر فراصنعتی دانسته‌اند (Ansari, 2012). با این حال استفاده از اینترنت برای این گروه همواره پیامدهای مثبت به همراه ندارد، به ویژه اگر با نظارت والدین همراه نباشد.

فضای مجازی عرصه حضور قدرت‌های اطلاعاتی و محتوایی بوده و هر کشوری که در این فضا از نمادها، ابزارها، اطلاعات و محتوای فرهنگی بیشتری استفاده کند، حضور قوی‌تری در آن داشته و همچنین از قدرت تأثیرگذاری بیشتری نیز برخوردار است (Rostami, 2012). از سوی دیگر از مضرات این فضا نیز نمی‌توان غافل شد.

هر روز آشکارتر می‌شود که زیست‌بهنه دانش‌آموزان کم‌سن در فضاهای مجازی و غیرمجازی به هم وابسته‌اند و جمع بیشتری از سازمان‌های بین‌المللی، گزارشگران ویژه، جنبش‌های عمومی و هیئت‌های حاکم و اجرایی به این مسئله توجه می‌کنند و به‌دنبال ارائه راهنمایی‌ها، توصیه‌ها و پشتیبانی‌هایی به ذی‌نفعان در سطوح ملی و محلی برمی‌آیند (LaRue, 2014). موضع مشترک همه این نهادها و سازمان‌ها این است که وقتی به مسئله حضور دانش‌آموزان در فضای مجازی می‌پردازیم، باید به نقطه تعادلی میان فرصت و تهدید، آزادی بیان و حق حریم خصوصی، حق دسترسی کودک به منابع امنیتی و نیز ابعاد اینترنتی و غیراینترنتی تجربه آنها برسیم.

فضای مجازی به‌عنوان یکی از پیامدهای ظهور اینترنت، به‌عنوان محیط الکترونیکی یا شبکه‌ای از رایانه‌ها تعریف شده است که با استفاده از جلوه‌های سمعی و بصری سعی دارد واقعیت‌های سه‌بعدی جهان واقعی را شبیه‌سازی کند. اما فاقد مادیت فیزیکی بوده و بی‌مکانی و بی‌زمانی از ویژگی‌های بارز آن است (Muntarqaem, 2012). البته برخی بر ابعاد واقعی فضای مجازی هم تأکید دارند. به طوری

که برخی مسائل اجتماعی از جمله نابرابری بر نوع و نحوه دسترسی افراد به اینترنت تأثیر می‌گذارد. این تأثیرگذاری در بین برخی گروه‌ها از جمله دانش‌آموزان نتایج ملموس‌تری را به همراه دارد. از جمله موانع دسترسی دانش‌آموزان به اینترنت می‌توان به هنجارهای اجتماعی و نظام ارزشی سنتی اشاره کرد که باعث تبعیض و به‌حاشیه‌راندن برخی گروه‌ها همچون دختران، کودکان ناتوان جسمی و کودکان اقلیت‌های قومی و زبانی می‌شوند. در برخی جوامع، حتی مفهوم کودکی با هنجارهای پذیرفته‌شده جهانی تفاوت دارد: دختران نوجوان بزرگسال فرض می‌شوند؛ در کودکی ازدواج می‌کنند؛ وادار به ترک تحصیل می‌شوند؛ و از آن‌ها خواسته می‌شود کارهای خانه و مراقبت از خواهران و برادرانشان را بر عهده گیرند. هنجارهای اجتماعی از این دست فرصت زیادی را برای آموختن فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی فراهم نمی‌کنند و بعید است که این گروه از افراد بتوانند در کلاس‌های مدارس نیز استفاده‌چندانی از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی ببرند (UNICEF, 2013). علاوه بر عوامل زمینه‌ای مذکور، عوامل دیگری نیز بر نوع استفاده دانش‌آموزان از اینترنت اثر می‌گذارند که از آن میان می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

توان اقتصادی: با آنکه اینترنت به‌نحو روزافزونی در دسترس افراد بیشتری در گوشه‌وکنار جهان قرار می‌گیرد، در محیط‌های فقیرتر این هزینه اتصال به اینترنت و تلفن‌های همراه است که نقشی تعیین‌کننده در دسترسی کودکان به اینترنت دارد.

زبان: بسیاری از کشورها دارای چند زبان رسمی هستند و در برخی از آن‌ها چندین زبان به کار برده می‌شود (مثل فیلیپین که ۱۵۰ زبان رایج دارد) و در بسیاری از این زبان‌ها محتوای چندانی در اینترنت وجود ندارد. بنابراین، وجود محتوا در زبان‌های محلی، خود می‌تواند عامل تقویت‌کننده یا مانع استفاده از اینترنت باشد.

نظام سیاسی: تعارض، شکنندگی و نبود ثبات سیاسی در بسیاری از جوامع، باعث دسترسی‌نداشتن کودکان به حقوق بنیادین (حق تحصیل، سلامت و سرپناه) می‌شود. در چنین جوامعی، دسترسی به فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی امری تجمعاتی تصور می‌شود. حال آنکه این فناوری‌ها می‌توانند زندگی‌بخش باشند و در راه نیل به شادی، گزارش‌خوشونت و اجتناب از مسیرهای خطرناک مهاجرت به کار گرفته شوند (Moestue and Muggah, 2014)

رشد بسیار سریع فناوری و گسترش جغرافیایی اینترنت و نفوذ آن در همه ابعاد زندگی در سطوح مختلف بین‌المللی، ملی و محلی، ضرورت سیاست‌گذاری‌های پویای چندسطحی را هم‌پا با تغییرات فناوریانه دوچندان کرده است. این سیاست‌ها باید بتوانند طیفی گسترده از ذی‌نفعان بین‌المللی، ملی و محلی را گرد هم آورند تا چشم‌اندازها و اصول طراحی فضای اینترنت را ترسیم و مبانی حاکمیتی آن را تعیین کنند. در مرحله نخست که مسئله توسعه اینترنت مطرح بود، همه سیاست‌ها، هم در سطح بین‌المللی و هم در سطح ملی، روی مسائل تکنیکی از قبیل زیرساخت، استانداردها و پروتکل‌های بنیادین برای راه‌اندازی اینترنت متمرکز بودند. امروز، سیاست‌های مرتبط با اینترنت روی مسائلی همچون امنیت، توسعه اقتصادی و حقوق بشر تمرکز دارند. به‌علت ماهیت متکثر و بین‌المللی اینترنت، ابعاد بین‌المللی و متفاوت امنیت سایبری، حفاظت از داده‌ها و قوانین حریم خصوصی و ساختار

اجرائی قوانین بین‌المللی، دشواری‌های بسیاری فراروی سیاست‌گذاری در این حوزه قرار گرفته‌اند (Research Institute of Culture, Art, Communication, 2021).

در مورد استفاده دانش‌آموزان نوجوان و کم‌سن و سال، در کنار قوانین حقوقی و برخی محدودیت‌های قانونی، آنچه که در این فضا اهمیت پیدا می‌کند نظارت والدین بر این گروه و دیدگاه آنها در این خصوص است.

اصطلاح «والدین» را به‌عنوان مترادف «سرپرست» یا «مراقبت‌کننده» برای اشاره به بزرگسالانی استفاده می‌کنیم که به‌طور جدی دست‌اندرکار یا مسئول رفاه و تربیت کودکان هستند. این افراد ممکن است شامل والدین بیولوژیکی باشند که جدا از کودک زندگی می‌کنند. والدین ناتنی یا پرورش‌دهندگان کودکان که با آنها زندگی می‌کنند نیز ذیل این مفهوم قرار می‌گیرند. ما دربارهٔ تعداد والدین یا جنسیت آنها هیچ‌گونه پیش‌فرضی نداریم و می‌دانیم که سایر اعضای خانواده (مانند مادربزرگ، خاله، دایی، عمه یا عمو) ممکن است مراقبت از کودکان را بر عهده داشته باشند (از جمله نظارت بر استفادهٔ کودکان از اینترنت). از طرف دیگر، جدای از اینکه کودکان پدر و مادر بیولوژیکی داشته باشند یا نه، ممکن است خدمات والدینی اندکی دریافت کنند یا اینکه هیچ خدماتی در این زمینه دریافت نکنند. البته در این تحقیق دیدگاه والدین اصلی افراد مورد بررسی قرا خواهد گرفت.

در دنیای جدید سایه سنگین فضای مجازی بر همه ابعاد زندگی افراد گسترانده شده است و خلوت افراد را تحت سلطه خود در آورده است. وابستگی شدید برخی اقشار به ویژه نوجوانان به تلفن همراه نشانگر این است که امروزه این وسیله به بخشی از هویت افراد بدل گشته است. در این بین نقش خانواده‌ها و مراقبت و حساسیت خانواده نسبت به کنترل فرزندان در عرصه فضای مجازی اهمیت بسیار دارد (Hamiyaran Association, 2021).

والدین نقش اساسی و اصلی در حفظ امنیت کودکان در برابر آسیب‌ها و تهدیدات فضای مجازی برعهده دارند به ویژه اینکه در روزهای کرونایی فرزندان آنها از طریق فضای مجازی تحصیل می‌کنند، براین اساس آنها باید سطح دانش و آگاهی خود را بالا ببرند و با آگاهی‌بخشی به کودکان و همراهی آنها در این محیط، از آسیب‌های این حوزه پیشگیری کنند. والدین باید محدودیت زمانی برای استفاده گوشی و تبلت به منظور فعالیت در فضای مجازی در نظر بگیرند و سعی کنند هنگام استفاده از دستگاه‌های هوشمند توسط کودکان و نوجوانان در کنار آنها حضور داشته باشند، زیرا همراه و همگام بودن با فرزندان برای فعالیت در فضای مجازی و نظارت بر فعالیت آنها برای کاهش تهدیدات و آسیب‌های فضای مجازی از وظایف والدین است (Niknam, 2022).

والدین وظیفه دارند به تربیت فرزندان خود توجه جدی داشته باشند از همین رو به دلیل شدت خطرات استفاده نادرست از فضای مجازی، لازم است خانواده‌ها نسبت به روش‌های استفاده درست از ابزارهای نوین ارتباطی آشنا شوند تا با اجرای آن، به مرور زمان فرهنگ استفاده صحیح از فضای مجازی در جامعه نهادینه شود. فرزندان هنگام استفاده از رسانه‌های نوین نیازمند همراهی والدین خود هستند تا بتوانند با راهنمایی‌ها و هدایتگری‌های والدین با کمترین آسیب‌ها مواجه شوند.

بررسی روندهای سیاست‌گذاری اخیر دربارهٔ امنیت دانش‌آموزان کم‌سن در فضاهای آنلاین و استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در محیط‌های آموزشی، نشان می‌دهد که قانون‌گذاری‌های

حاکمیتی در خصوص امنیت سایبری برای پیشگیری از استثمار و سوءاستفاده از این گروه پیشرفت زیادی کرده است (Lebegue et al, 2014). تحقیق حاضر با این نگاه سعی دارد دیدگاه والدین را در خصوص حضور فرزندان دانش‌آموزان در فضای اینترنت و شبکه‌های اجتماعی را مورد بررسی و تحلیل قرار دهد. در واقع مقاله حاضر سعی دارد الگوهایی را در این زمینه شناسایی نماید. در نهایت می‌توان مدل مفهومی تحقیق حاضر را بدین صورت ترسیم نمود:

شکل ۱- مدل مفهومی نقش نظارتی والدین در امنیت دانش آموزان در شبکه‌های اجتماعی

روش

تحقیق حاضر از حیث هدف کاربردی و از حیث راهبرد قیاسی و از نظر ماهیت توصیفی و تحلیلی است. نحوه گردآوری داده‌ها به شکل کمی می‌باشد و روش اجرای تحقیق نیز پیمایش است. ابزار اصلی در اجرای پژوهش استفاده از پرسش‌نامه محقق‌ساخته می‌باشد. در این تحقیق جهت جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز، از روش میدانی استفاده شده است. روش میدانی جنبه عملی مطالعه حاضر را تحت پوشش قرار می‌دهد. از این روش جهت انجام عملیات میدانی و تکمیل پرسشنامه تحقیق در میان گروه هدف بهره گرفته شده است. در رابطه با اعتبار ابزار اندازه‌گیری شیوه اعتبار صوری مورد استفاده قرار گرفته است؛ در واقع در هنگام تهیه پرسشنامه، از نظرات اساتید و کارشناسان ذی‌ربط استفاده شده است. همچنین بعد از تکمیل تعدادی پرسشنامه به عنوان پری‌تست (مطالعه مقدماتی) در میان معدودی از افراد جامعه آماری، از آماره آلفای کرونباخ برای سنجش میزان پایایی پرسشنامه استفاده شده است. میزان نهایی این آماره برای مجموع متغیرهای تحقیق ۰.۷۸ بدست آمده است که نشانگر میزان قابل قبول پایایی ابزار سنجش است.

جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه والدین دارای فرزند در استان تهران هستند. واحد تحلیل نیز در این طرح، هر یک از اعضای خانوارهای ساکن در استان تهران است. طبق آخرین اطلاعات موجود بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن، تعداد خانواده‌های دارای حداقل یک فرزند در استان تهران ۳۶۹۵۰۰۰ می‌باشد. در پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای متناسب با حجم استفاده شده است. برای تعیین حجم نمونه نیز از فرمول کوکران استفاده شد که بر اساس آن حدود ۲۶۰ خانواده به عنوان نمونه انتخاب شدند.

تجزیه و تحلیل اطلاعات این پژوهش با کمک نرم‌افزار آماری SPSS انجام گرفته است. همچنین برای شناخت رابطه همبستگی و علی از آزمون‌های آماری مقتضی مانند اسپرمن و پیرسون، استفاده شده است.

یافته‌ها

به‌عنوان یافته‌های توصیفی باید گفت جنسیت اکثر پاسخگویان (۵۸.۲ درصد) زن می‌باشد و ۴۱.۸ درصد از پاسخگویان نیز مرد هستند. همچنین اکثر پاسخگویان (۳۳ درصد) در رده سنی ۳۶ تا ۴۰ سال قرار دارند. رده سنی ۴۱ تا ۴۵ سال با ۲۹.۵ درصد در رده بعدی قرار دارد پاسخگویانی که ۵۰ سال به بالا دارند کمترین میزان (۲.۷ درصد) را به خود اختصاص داده‌اند. در ضمن میانگین سن پاسخگویان نیز ۴۰ سال بوده است. حدود از نیمی از پاسخگویان (۴۹ درصد) دارای تحصیلات فوق‌دیپلم و لیسانس می‌باشند. پاسخگویانی که دارای تحصیلات فوق‌لیسانس هستند (۲۶.۱ درصد)، در رده بعدی قرار دارند. کمترین فراوانی پاسخگویان مربوط به تحصیلات حوزوی (۰.۴ درصد) می‌باشد.

- میزان استفاده از پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی

در ادامه لازم است شاخصی برای میزان استفاده کودکان و نوجوانان از پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی ارائه شود. همانطور که پیش‌تر مشخص شد برای سنجش میزان استفاده از پیام‌رسان‌ها، سؤالی با این مضمون که «کودکان و نوجوانان شما از هریک از پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی تا چه حد استفاده می‌کنند؟» از پاسخگویان پرسیده شد. با توجه به اینکه پاسخ به این سؤال با طیف ترتیبی لیکرت (اصلاً، بسیار کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد) سنجیده شده است، برای رسیدن به شاخصی عددی که امکان مقایسه و اولویت‌بندی میزان استفاده از پیام‌رسان‌ها را فراهم سازد، لازم از به هریک از این گزینه‌های طیف مذکور نمره‌ای اختصاص داده شود. بر این اساس به هریک از گزینه‌های اصلاً، بسیار کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد به ترتیب اعداد ۰، ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ اختصاص داده شد. سپس برای امکان درک بهتر نمرات، با ضرب نمره هر فرد در ۲۰ شاخص میزان استفاده از پیام‌رسان‌ها بدست آمده است. بدین معنی که عدد ۰ نشانگر کمترین میزان استفاده و عدد ۱۰۰ بیانگر بیشترین میزان استفاده است. حال با میانگین گرفتن از اعداد بدست آمده برای هر فرد، می‌توان میزان استفاده از هر پیام‌رسان را با عدد ۰ الی ۱۰۰ نشان داد.

نتایج توضیحات مذکور در جدول زیر آمده است. در جدول زیر میزان استفاده از هریک از پیام‌رسان‌ها به ترتیب از بیشترین به کمترین نشان‌دهنده شده است.

جدول ۱- مقایسه میزان استفاده از پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی

پیام‌رسان داخلی	نمره	پیام‌رسان داخلی	نمره
سروش	۴.۴۲	تلگرام	۲۲.۱۹
بله	۲.۹۶	اینستاگرام	۱۵.۱۶
گپ	۲.۱۷	واتس‌آپ	۱۴.۵۹
ایتا	۱.۷۹	فیس‌بوک	۱.۷۷
مجموع	۲.۸۳	مجموع	۱۳.۴۳
<u>کل پیام‌رسان‌ها</u>		<u>۸.۱۳</u>	

نمودار ۱- مقایسه میزان استفاده از پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی

همانطور که مشاهده می‌شود در بین پیام‌رسان‌های داخلی، سروش بیشترین و ای‌تا کمترین استفاده را دارد. میانگین استفاده از این چهار پیام‌رسان داخلی نیز ۲.۸۳ از ۱۰۰ است که عدد بسیار کوچکی است. در بین پیام‌رسان‌های خارجی نیز تلگرام و بعد از آن اینستاگرام و واتس‌آپ بیشترین استفاده را دارد. میزان استفاده از فیس‌بوک نیز تقریباً نزدیک به پیام‌رسان‌های داخلی است. میانگین استفاده از چهار پیام‌رسان خارجی نیز ۱۳.۴۳ از ۱۰۰ است که این مقدار تقریباً ۵ برابر پیام‌رسان‌های داخلی می‌باشد. نمودار فوق نیز رتبه‌بندی میزان استفاده کودکان و نوجوانان از پیام‌رسان‌های مختلف را نشان می‌دهد. در ادامه رابطه بین برخی متغیرهای تحقیق مورد بررسی و تحلیل قرار خواهد گرفت.

- رابطه میزان استفاده از پیام‌رسان‌ها و میزان رضایت از سلامت و امنیت پیام‌رسان‌ها
در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان استفاده کودکان و نوجوانان از پیام‌رسان‌های مختلف داخلی و خارجی» و «میزان رضایت والدین از سلامت و امنیت حضور کودکان و نوجوانان در این پیام‌رسان‌ها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

با توجه به اینکه هر دو متغیر فرضیه مذکور در سطح ترتیبی قرار دارند، برای سنجش رابطه بین آنها از ضرایب گاما، دی سامرز و تاو کندال استفاده شد.

جدول ۲- رابطه میزان استفاده از پیام‌رسان‌ها و میزان رضایت از سلامت و امنیت پیام‌رسان‌ها

پیام‌رسان‌ها	سطح معناداری	نتیجه فرضیه
همه پیام‌رسان‌های داخلی	۰.۲۷۱	رد
همه پیام‌رسان‌های خارجی	۰.۰۰۹	تأیید

نتایج آزمون رابطه بین میزان استفاده از پیام‌رسان‌های داخلی با رضایت از سلامت و امنیت آنها نشان می‌دهد بین آنها رابطه معناداری وجود ندارد و همانطور که جدول نشان می‌دهد سطح معناداری آن بالاتر از ۰.۰۵ بوده و در نتیجه رابطه معنی‌دار نیست. این بدان معناست که فارغ از میزان استفاده کودکان و نوجوانان از پیام‌رسان‌های داخلی، والدین نسبت به امنیت و سلامت حضور فرزندانشان در این فضا دغدغه و نگرانی دارند. البته باتوجه به اینکه در مجموع میزان استفاده از پیام‌رسان‌ها پایین بوده است، پیش‌بینی می‌شد که ارتباط معناداری ملاحظه نشود. با این حال در خصوص استفاده از پیام‌رسان‌های خارجی این موضوع متفاوت است. در واقع والدینی که فرزندانشان بیشتر از پیام‌رسان‌های خارجی استفاده می‌کنند، نگرانی و حساسیت بیشتری نیز نسبت به حضور آنها در این پیام‌رسان‌ها دارند؛ درحالی که در مورد پیام‌رسان‌های داخلی چنین حساسیتی مشاهده نمی‌شود.

- رابطه میزان رضایت از سلامت و امنیت پیام‌رسان‌ها و میزان ضرورت نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان رضایت والدین از سلامت و امنیت حضور کودکان و نوجوانان در پیام‌رسان‌ها» و «میزان ضرورت نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

باتوجه به اینکه در اینجا نیز هر دو متغیر فرضیه مذکور - و البته بسیاری از فرضیات دیگر این گزارش که از تکرار جمله مذکور در آنها خودداری می‌شود- در سطح ترتیبی قرار دارند، برای سنجش رابطه بین آنها از ضرایب گاما، دی سامرز و تاو کندال استفاده شد.

نتایج آزمون این فرضیه باتوجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰.۰۰۱ و پایین‌تر از ۰.۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که با کاهش امنیت و سلامت پیام‌رسان‌ها، والدین نیز کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را بیشتر لازم می‌دانند. در مقابل نیز با افزایش امنیت و سلامت پیام‌رسان‌ها، والدین کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را کمتر ضروری می‌دانند. در ادامه جهت جلوگیری از طولانی‌شدن مقاله، از تکرار جداول و مقادیر ضریب همبستگی خودداری شده است.

- رابطه میزان رضایت از سلامت و امنیت پیام‌رسان‌ها و میزان نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها
در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان رضایت والدین از سلامت و امنیت حضور کودکان و نوجوانان در پیام‌رسان‌ها» و «میزان نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰۰۰۲۵ و پایین تر از ۰۰۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که با کاهش امنیت و سلامت پیام‌رسان‌ها، والدین نیز کنترل و نظارت بیشتری بر فعالیت فرزندان در این فضا دارند. در مقابل نیز با افزایش امنیت و سلامت پیام‌رسان‌ها، والدین کنترل و نظارت کمتری بر فعالیت فرزندان در این فضا دارند.

- رابطه میزان دسترسی به محتوای مناسب در فضای مجازی و میزان ضرورت نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان دسترسی آسان به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی» و «میزان ضرورت نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰۰۰۳۴ و پایین تر از ۰۰۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که با کاهش دسترسی آسان به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی، والدین کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را بیشتر لازم می‌دانند. در مقابل نیز با افزایش دسترسی آسان به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی، والدین کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را کمتر ضروری می‌دانند.

- رابطه میزان دسترسی به محتوای مناسب در فضای مجازی و میزان نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان دسترسی آسان به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی» و «میزان نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰۰۰۴۸ و پایین تر از ۰۰۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که با کاهش دسترسی آسان به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی، والدین کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را بیشتر می‌کنند. در مقابل با افزایش دسترسی آسان به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی، والدین کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را کمتر می‌کنند.

- رابطه میزان دسترسی به محتوای نامناسب در فضای مجازی و میزان نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان دسترسی آسان به محتوای نامناسب و مضر در فضای مجازی» و «میزان نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰۰۰۰۰ و پایین تر از ۰۰۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که با کاهش دسترسی آسان به محتوای نامناسب و مضر در فضای مجازی، والدین کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این

فضا را کمتر می‌کنند. در مقابل با افزایش دسترسی آسان به محتوای نامناسب و مضر در فضای مجازی، والدین کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را بیشتر می‌کنند.

- رابطه میزان ناتوانی کنترل فرزندان در فضای مجازی و میزان ضرورت نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان ناتوانی کنترل فرزندان در فضای مجازی» و «میزان ضرورت نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری 0.000 و پایین‌تر از 0.05 است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که هرچقدر والدین خود را در مدیریت و کنترل فرزندانشان برای ارتباط با افراد یا دیدن محتوای نامناسب در فضای مجازی ناتوان‌تر بدانند، ضرورت کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را بیشتر لازم می‌دانند. بدیهی است که عکس این موضوع نیز صادق می‌باشد.

- رابطه میزان ناتوانی کنترل فرزندان در فضای مجازی و میزان نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان ناتوانی کنترل فرزندان در فضای مجازی» و «میزان نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری 0.005 و پایین‌تر از 0.05 است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که هرچقدر والدین خود را در مدیریت و کنترل فرزندانشان برای ارتباط با افراد یا دیدن محتوای نامناسب در فضای مجازی ناتوان‌تر بدانند، کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را بیشتر می‌کنند. بدیهی است که عکس این موضوع نیز صادق می‌باشد.

- رابطه میزان رضایت از سلامت و امنیت پیام‌رسان‌ها و میزان اثرگذاری ارتباطات مجازی با مدرسه بر آموزش فرزندان

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان رضایت والدین از سلامت و امنیت حضور کودکان و نوجوانان در پیام‌رسان‌ها» و «میزان اثرگذاری ارتباطات مجازی کودکان و نوجوانان با مدرسه بر آموزش و رشد آنها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری 0.021 و پایین‌تر از 0.05 است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که هرچقدر امنیت و سلامت پیام‌رسان‌ها بیشتر باشد، ارتباطات مجازی کودکان و نوجوانان با مدرسه تأثیر بیشتری بر آموزش، تربیت و رشد آنها خواهد داشت. از سوی دیگر نامن و ناسالم بودن این فضا، ارتباطات مجازی کودکان و نوجوانان در حوزه‌های مختلف از جمله ارتباط با معلمان و سایر دانش‌آموزان را نیز تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و از اثر تربیتی حضور فرزندان در فضای مجازی می‌کاهد.

- رابطه میزان رضایت از سلامت و امنیت پیام‌رسان‌ها و میزان اثرگذاری ارتباطات مجازی با آشنایان بر آموزش فرزندان

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان رضایت والدین از سلامت و امنیت حضور کودکان و نوجوانان در پیام‌رسان‌ها» و «میزان اثرگذاری ارتباطات مجازی کودکان و نوجوانان با آشنایان بر آموزش و سرگرمی آنها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه باتوجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰.۰۰۰ و پایین‌تر از ۰.۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که هرچقدر امنیت و سلامت پیام‌رسان‌ها بیشتر باشد، ارتباطات مجازی کودکان و نوجوانان با آشنایان فضای بهتری را برای تفریح و سرگرمی و آموزش آنها فراهم می‌سازد. از سوی دیگر ناامن و ناسالم بودن این فضا، ارتباطات مجازی کودکان و نوجوانان در حوزه‌های مختلف از جمله ارتباط با فامیل و آشنایان را نیز تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و از اثر تربیتی رابطه مجازی فرزندان با آشنایان در فضای مجازی می‌کاهد.

- رابطه سن نظارت بر ارتباطات مجازی فرزندان با آشنایان و میزان اثرگذاری ارتباطات مجازی با آشنایان بر آموزش فرزندان

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «سن مطلوب نظارت بر ارتباطات مجازی فرزندان با آشنایان» و «میزان اثرگذاری ارتباطات مجازی کودکان و نوجوانان با آشنایان بر آموزش و سرگرمی آنها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه باتوجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰.۰۷۲ و بالاتر از ۰.۰۵ است نشانگر عدم وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و رد فرضیه می‌باشد. بدین معنی که هرچند والدین ارتباطات مجازی کودکان و نوجوانان با آشنایان را مثبت تلقی کنند، اما این موضوع تغییری در نظر آنها راجع به سن نظارت بر فرزندان در این روابط ایجاد نمی‌کند.

- رابطه میزان دسترسی به محتوای مناسب در فضای مجازی و آشنایی با نرم‌افزارهای پرنرال کنترل در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان دسترسی آسان به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی» و «آشنایی با نرم‌افزارهای پرنرال کنترل» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰.۶۷۲ و بالاتر از ۰.۰۵ است نشانگر عدم وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و رد فرضیه می‌باشد. بدین معنی که مناسب بودن وضعیت فضای مجازی باعث نمی‌شود والدین کمتر تمایل داشته باشند با نرم‌افزارهای پرنرال کنترل آشنا شده و از آن استفاده کنند.

- رابطه میزان دسترسی به محتوای نامناسب در فضای مجازی و آشنایی با نرم‌افزارهای پرنرال کنترل در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان دسترسی آسان به محتوای نامناسب و مضر در فضای مجازی» و «آشنایی با نرم‌افزارهای پرنرال کنترل» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه باتوجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰.۵۰۰ و بالاتر از ۰.۰۵ است نشانگر عدم وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و رد فرضیه می‌باشد. بدین معنی که وجود محتوای

مضر در فضای مجازی باعث نمی‌شود والدین بیشتر تمایل داشته باشند با نرم‌افزارهای پرنرال کنترل آشنا شده و از آن استفاده کنند.

- رابطه میزان رضایت از سلامت و امنیت پیام‌رسان‌ها و میزان لزوم وجود پیام‌رسان مخصوص کودکان و نوجوانان

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان رضایت والدین از سلامت و امنیت حضور کودکان و نوجوانان در پیام‌رسان‌ها» و «میزان لزوم وجود پیام‌رسان مخصوص کودکان و نوجوانان در بستر خانواده و مدرسه» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری 0.843 و بالاتر از 0.05 است نشانگر عدم وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و رد فرضیه می‌باشد. بدین معنی که لزوماً پایین بودن امنیت و سلامت پیام‌رسان‌ها باعث نمی‌شود والدین وجود پیام‌رسانی مخصوص فرزندان را ضروری بدانند. بلکه متغیرهای دیگری در زمینه دخیل هستند که باید در تحقیقات آتی مورد شناسایی قرار گیرد.

- رابطه میزان ضرورت نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها و میزان لزوم وجود پیام‌رسان مخصوص کودکان و نوجوانان

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان رضایت والدین از سلامت و امنیت حضور کودکان و نوجوانان در پیام‌رسان‌ها» و «میزان لزوم وجود پیام‌رسان مخصوص کودکان و نوجوانان در بستر خانواده و مدرسه» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری 0.000 و پایین‌تر از 0.05 است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که والدینی که نظارت خود بر حضور فرزندان در پیام‌رسان‌ها را ضروری‌تر می‌دانند، بر لزوم وجود پیام‌رسان مخصوص کودکان و نوجوانان در بستر خانواده و مدرسه نیز تأکید بیشتری دارند. در مقابل والدینی که نظارت بر این فضا را جدی تلقی نمی‌کنند، کمتر بر لزوم وجود پیام‌رسان مخصوص کودکان و نوجوانان در بستر خانواده و مدرسه تأکید دارند.

- رابطه میزان دسترسی به محتوای مناسب در فضای مجازی و میزان لزوم وجود مرکزی برای ارائه محتوای مجازی مناسب

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان دسترسی آسان به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی» و «میزان لزوم وجود مرکزی برای استانداردسازی و ارائه محتوای مجازی مناسب کودکان و نوجوانان» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری 0.936 و بالاتر از 0.05 است نشانگر عدم وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و رد فرضیه می‌باشد. بدین معنی که مناسب بودن وضعیت فضای مجازی باعث نمی‌شود، والدین بر لزوم وجود مرکزی برای استانداردسازی و ارائه محتوای مجازی مناسب کودکان و نوجوانان کمتر تأکید کنند.

- رابطه میزان دسترسی به محتوای نامناسب در فضای مجازی و میزان لزوم وجود مرکزی برای ارائه محتوای مجازی مناسب

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان دسترسی آسان به محتوای نامناسب و مضر در فضای مجازی» و «میزان لزوم وجود مرکزی برای استانداردسازی و ارائه محتوای مجازی مناسب کودکان و نوجوانان» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه باتوجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰.۰۰۱ و پایین‌تر از ۰.۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که نامناسب بودن وضعیت فضای مجازی باعث می‌شود والدین بر لزوم وجود مرکزی برای استانداردسازی و ارائه محتوای مجازی مناسب کودکان و نوجوانان بیشتر تأکید کنند.

تأیید این فرضیه و رد فرضیه قبلی نشان می‌دهد محتوای مضر و نامناسب عامل مهم‌تری در جهت ایجاد حساسیت در والدین برای تأکید بر وجود مرکزی برای استانداردسازی و ارائه محتوای مجازی مناسب است.

- رابطه میزان هزینه‌کرد برای دسترسی فرزندان به محتوای مفید در فضای مجازی و میزان رضایت از سلامت و امنیت پیام‌رسان‌ها

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان هزینه‌کرد برای دسترسی کودکان و نوجوانان به محتوا و خدمات سالم، مفید و ایمن در فضای مجازی» و «میزان رضایت والدین از سلامت و امنیت حضور کودکان و نوجوانان در پیام‌رسان‌ها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه باتوجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰.۰۰۰ و پایین‌تر از ۰.۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که هرچقدر والدین از سلامت و امنیت حضور کودکان و نوجوانان در پیام‌رسان‌ها ناراضی‌تر باشند، حاضرند هزینه بیشتری برای دسترسی کودکان و نوجوانان به محتوا و خدمات سالم، مفید و ایمن در فضای مجازی کنند.

- رابطه میزان هزینه‌کرد برای دسترسی فرزندان به محتوای مفید در فضای مجازی و میزان ضرورت نظارت والدین بر حضور در پیام‌رسان‌ها

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان هزینه‌کرد برای دسترسی کودکان و نوجوانان به محتوا و خدمات سالم، مفید و ایمن در فضای مجازی» و «میزان رضایت والدین از سلامت و امنیت حضور کودکان و نوجوانان در پیام‌رسان‌ها» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه باتوجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰.۰۲۶ و پایین‌تر از ۰.۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که والدینی که نظارت خود بر حضور فرزندان در پیام‌رسان‌ها را ضروری‌تر می‌دانند، حاضرند هزینه بیشتری برای دسترسی کودکان و نوجوانان به محتوا و خدمات سالم، مفید و ایمن در فضای مجازی کنند.

- رابطه میزان هزینه‌کرد برای دسترسی فرزندان به محتوای مفید در فضای مجازی و میزان دسترسی به محتوای مناسب در فضای مجازی

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان هزینه‌کرد برای دسترسی کودکان و نوجوانان به محتوا و خدمات سالم، مفید و ایمن در فضای مجازی» و «میزان دسترسی آسان به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰.۰۰۰ و پایین‌تر از ۰.۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که هرچقدر فرزندان دسترسی آسان‌تری به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی داشته باشند، همسو با این موضوع والدین نیز حاضرند هزینه بیشتری برای دسترسی کودکان و نوجوانان به محتوا و خدمات سالم، مفید و ایمن در فضای مجازی کنند.

- رابطه میزان هزینه‌کرد برای دسترسی فرزندان به محتوای مفید در فضای مجازی و تحصیلات پاسخگویان

در اینجا فرضیه‌ای مطرح است مبنی بر اینکه آیا بین «میزان هزینه‌کرد برای دسترسی کودکان و نوجوانان به محتوا و خدمات سالم، مفید و ایمن در فضای مجازی» و «تحصیلات پاسخگویان» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰.۰۴۵ و پایین‌تر از ۰.۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. بدین معنی که تحصیلات افراد بر میزان هزینه‌کرد آنها برای دسترسی فرزندان به محتوای مفید در فضای مجازی تأثیر معناداری می‌گذارد. در واقع با افزایش سطح تحصیلات والدین، آنها حاضرند هزینه بیشتری برای دسترسی فرزندان‌شان به محتوای مفید در فضای مجازی نمایند. در مقابل افراد دارای تحصیلات پایین‌تر، هزینه کمتری در این خصوص می‌کنند.

- رابطه میزان هزینه‌کرد برای دسترسی فرزندان به محتوای مفید در فضای مجازی و میزان استفاده از پیام‌رسان‌های خارجی

در اینجا فرضیه‌ای مطرح خارجی» رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

نتایج آزمون این فرضیه با توجه به اینکه مقدار سطح معناداری ۰.۰۰۰ و پایین‌تر از ۰.۰۵ است نشانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر و تأیید فرضیه می‌باشد. این رابطه برای هر یک از پیام‌رسان‌های خارجی (تلگرام، واتس‌آپ، اینستاگرام، فیس‌بوک) به صورت جداگانه نیز مورد آزمون قرار گرفت و نتایج نشان داد بین همه آنها (غیر از فیس‌بوک) رابطه معنادار وجود دارد. بدین معنی که میزان استفاده فرزندان از پیام‌رسان‌های خارجی بر میزان هزینه‌کرد والدین برای دسترسی فرزندان به محتوای مفید در فضای مجازی تأثیر معناداری می‌گذارد. در واقع با افزایش استفاده کودکان و نوجوانان از پیام‌رسان‌های خارجی، والدین نیز تمایل پیدامی‌کنند، هزینه بیشتری برای دسترسی فرزندان‌شان به محتوای مفید در فضای مجازی نمایند.

بحث و نتیجه‌گیری

فضای مجازی خطرات گوناگونی به همراه دارد که کودکان و نوجوانان همواره در معرض آن قرار دارند. در دنیای کنونی اغلب افراد قرار گرفته در سنین نوجوانی، به ابزارهایی مانند تبلت و گوشی موبایل

دسترسی دارند. باتوجه به آسیب‌های موجود والدین باید برای کنترل دسترسی این گروه به اینترنت و فضای مجازی برنامه مشخصی داشته باشند. در غیر این صورت نمی‌توان از امنیت آن‌ها در فضای مجازی اطمینان پیدا کرد.

تحقیق حاضر به دنبال بررسی امنیت دانش‌آموزان در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی و نظارت بر آن از دیدگاه والدین بوده است. نتایج نشان می‌دهد در بین پیام‌رسان‌های داخلی، سروش و بله بیشترین استفاده را دارد. در بین پیام‌رسان‌های خارجی نیز تلگرام و بعد از آن اینستاگرام و واتس‌آپ بیشترین استفاده را دارد. والدینی که فرزندانشان بیشتر از پیام‌رسان‌های خارجی استفاده می‌کنند، نگرانی و حساسیت بیشتری نیز نسبت به حضور آنها در این پیام‌رسان‌ها دارند؛ در حالی که در مورد پیام‌رسان‌های داخلی چنین حساسیتی مشاهده نمی‌شود. همچنین با کاهش امنیت و سلامت پیام‌رسان‌ها و نیز با کاهش دسترسی آسان به محتوای مناسب و مفید در فضای مجازی، والدین نیز کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را بیشتر لازم می‌دانند. این نتایج تا حدی همسو با یافته‌های پژوهش برون می‌باشد.

از سوی دیگر هرچقدر والدین خود را در مدیریت و کنترل فرزندان برای ارتباط با افراد یا دیدن محتوای نامناسب در فضای مجازی ناتوان‌تر بدانند، ضرورت کنترل و نظارت بر فعالیت فرزندان در این فضا را بیشتر لازم می‌دانند. همچنین ناامن و ناسالم بودن این فضا، ارتباطات مجازی کودکان و نوجوانان در حوزه‌های مختلف از جمله ارتباط با فامیل و آشنایان را نیز تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و از اثر تربیتی رابطه مجازی فرزندان با آشنایان در فضای مجازی می‌کاهد. این نتایج نیز هم‌راستا با تحقیق درویش‌زاده و همکاران می‌باشد. طبق یافته‌ها تحصیلات افراد بر میزان هزینه‌کرد آنها برای دسترسی فرزندان به محتوای مفید در فضای مجازی تأثیر معناداری می‌گذارد. در واقع با افزایش سطح تحصیلات والدین، آنها حاضرند هزینه بیشتری برای دسترسی فرزندان‌شان به محتوای مفید در فضای مجازی نمایند.

میزان دسترسی دانش‌آموزان به فضای مجازی به‌ویژه گروهی که در سنین پایین‌تر قرار دارند، از اهمیت بالایی برخوردار است. فناوری‌های ارتباطی و ابزارهای دیجیتال در دسترس افراد، مسیرهای تازه‌های را برای زندگی، آموزش، ارتباط، کار و مشارکت شهروندی فراهم آورده‌اند. در عین حال حضور در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی بدون در نظر گرفتن مسائل نظارتی و امنیتی، مخاطرات زیادی را به ویژه برای دانش‌آموزان نوجوان در پی خواهد داشت. همانطور که تحقیق حاضر نشان داد و در تحقیقات دیگر از جمله اکبری و زندوانیان و همکاران، نیز بر آن تأکید شد، فضای مجازی به دلیل آسیب‌های که برای قشر نوجوان دارد، باید با نظارت و کنترل والدین مورد استفاده این گروه قرار بگیرد.

موضوع دیگر اینکه سیاست‌گذاری حاکم بر اینترنت و شبکه‌های مجازی به گونه‌ای است که فرهنگ غرب را ترویج و تبلیغ می‌کند. این مسئله از ذات و خاستگاه شبکه‌های اجتماعی نشأت گرفته است؛ به طوری که جوانان و نوجوانان کشورهای جهان سوم در مواجهه با این پدیده، ناخودآگاه مدهوش و شیفته این فرهنگی می‌شوند. از این رو حضور در این فضا بدون نظارت و کنترل والدین

پیامدهای منفی زیادی به همراه خواهد داشت. والدین می‌توانند با مدیریت درست فرزندان خود و آموزش صحیح به آن‌ها، سلامت و امنیت آنها را در سنین پایین افزایش دهند.

بسیاری از کارشناسان فضای مجازی به والدین توصیه می‌کنند به فرزندان خود استفاده درست ابزارهای چون تلفن همراه و تبلت را آموزش دهند. از آنجا که رده‌بندی سنی برای دریافت محتوای فضای مجازی در ایران به خوبی رعایت نمی‌شود، دریافت محتوای نامناسب یکی از مهم‌ترین تهدیدات فضای مجازی به ویژه برای فرزندان کم سن و سال است؛ موضوعی که یافته‌های پژوهش حاضر نشانگر دغدغه‌های والدین در این حوزه بوده است. عضویت در کانال‌ها و گروه‌های مختلف، استفاده از فیلترشکن‌ها و بازدید از سایت‌های نامناسب از دیگر تهدیدات فضای مجازی برای نوجوانان است که ضرورت نظارت والدین را بیش از پیش نشان می‌دهد. با توجه به رشد سریع فناوری و ایجاد امکانات و خدمات جدید در بستر فضای مجازی، والدین باید بیش از گذشته با این فضا آشنا شوند.

اینترنت در کنار افزایش سرعت انتقال اطلاعات، توانسته شفافیت‌های سیاسی و اجتماعی را افزایش دهد و روابط بین انسان‌ها را تسهیل کند. اما همه انسان‌ها در استفاده از اینترنت شرایط مشابهی ندارند. برخی گروه‌های به‌ویژه دانش‌آموزان کم‌سن نباید بدون نظارت والدین و به‌صورت بی‌قید و شرط به اینترنت دسترسی داشته باشند (Shariati, et al, 2021). به طوری کلی فضای مجازی همچون شمشیری دو لبه است که هم می‌توان فواید بسیاری داشته باشد و ممکن است تبعات منفی و مضر ایجاد کند. بر این اساس فعالیت بی‌حد و مرز و بدون کنترل فرزندان در فضای مجازی یک تهدید و آسیب جدی است و والدین برای پیشگیری از اتفاقات ناگوار در فضای مجازی نقش کلیدی به عهده دارند.

در عمل، سیاست‌گذاری اینترنت در خصوص دانش‌آموزان کم‌سن یا با سیاست‌های گسترده‌تر درمورد حفاظت از این گروه یا با حقوق آن‌ها به‌صورت کلی عجین شده است یا با سیاست‌های آموزشی و صیانت از سواد و توانایی دیجیتال؛ هرچند این دو همیشه جداگانه بررسی و مطرح می‌شوند و هیچ پیوند و ارجاعی به هم پیدا نمی‌کنند. ذی‌نفعان متنوع مسئول در استفاده امن و ایجابی کودکان از اینترنت (اعم از دولت‌ها، بخش خصوصی و عموم مردم)، باید همکاری‌های نزدیکی با هم داشته باشند تا بتوانند بر چالش‌های مرتبط با هماهنگی در سطح سیاست‌گذاری و اجرا فائق آیند و تمامی فرصت‌ها و تهدیدها را در چشم‌اندازی مشترک لحاظ کنند.

در نهایت به عنوان پیشنهاد از یک سو با توجه به وجود محتوای مضر در فضای مجازی، والدین باید بیش از پیش با نرم‌افزارهای پرنرال کنترل آشنا شده و از آن استفاده کنند. همچنین وجود پیام‌رسان مخصوص کودکان و نوجوانان در بستر خانواده و مدرسه نیز به امنیت بیشتر در این فضا کمک می‌کند. لزوم وجود مرکزی برای استانداردسازی و ارائه محتوای مجازی مناسب کودکان و نوجوانان از دیگر پیشنهادها قابل ذکر است. همچنین یکی از بهترین راه‌های آگاه‌سازی فرزندان از خطرات فضای مجازی، آموزش دادن به آن‌ها و تقویت توانایی تصمیم‌گیری در این گروه است.

مشارکت نویسندگان

این مقاله به طور کامل توسط یک نویسنده نگاشته شده است.

تشکر و قدردانی

از همه کسانی که در به سرانجام رسیدن این تحقیق بنده را یاری نمودند قدردانی و تشکر می‌نمایم.

تعارض منافع

«هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است»

COPYRIGHTS

©2021 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

References

- Akbari Burang, M.; Sorgi, F.; Rostaminejad, M. A.; Pourshafi; H. (2022), investigating the governing interactions between parents and teachers in the happy network space: Virtual Ethnography, Pedagogy, Volume 8, No. 32: 50-75.[In Persian]
- Ansari, M. M. (2012), Real war in cyber space. Publisher: Media Studies and Planning Office (Media Studies and Research Center).[In Persian]
- Arbabi, F. (2022), the impact of the expansion of virtual space and students' lack of interest in learning in the post-corona era, Ormazd Research Journal, No. 58:179-192
- Broun, M. (2016), virtual space and its damage in the family system, Pure Life magazine, sixth year, number 20: 79-107. [In Persian]
- Byrne, J., K. Albright, and D.W. Kardefelt-Winther (2016). Method Guide 11: Using Research Findings for Policy Making. Global Kids Online.
- Darvishzadeh Noushabadi, G.; Latifi, V.; Soltanizadeh, M. (2019), Studying the effect of training parents on the correct use and time management of mobile phones, social media and virtual space on the attachment pattern, children's behavioral problems and the amount of internet addiction in parents, Thinking and Children Magazine, Year 11, Number 22: 63-82. [In Persian]
- Farmarziani, P.; Ansari, B.; Soltanifar, M.; Mozafari, A. (2021), designing a model for protecting children's privacy in cyberspace, Communication Research Quarterly, year 28, number 2:9-30. [In Persian]
- Fathi, S.; Mokhtarpour, M. (2014), investigating the role and influence of new visual media in changing lifestyles; A study by students of Tehran University of Science and Research, Journal of Iranian Development Studies, 6th year, number 22: 101-118. [In Persian]
- Hamiyaran Mental Health Association (2021), the role of parents in dealing with the dangers of cyberspace, Iran Social Mental Health Association Community Database, available at: <https://www.hamiyaraniran.ir/article/?o=83> [In Persian]
- International Telecommunications Union (2013). Chapter 4: Measuring the world's digital natives. In Measuring the Information Society. ITU, Geneva.
- Iran Statistics Center (2016), the results of the statistical survey of households and individuals' use of information and communication technology [In Persian]
- ISPA (2022), the amount of social media use in Iran, the findings of a telephone survey of the Iranian students' opinion survey center. [In Persian]

- La Rue (2014); United Nations. Committee on the Rights of the Child (2014); Council of Europe (2016)
- Lebegue (forthcoming), Mapping of Policies and Strategies on Child Online Protection and Promotion of Children's Digital Participation: An Overview. UNICEF New York.
- Livingstone, S., J. Carr and J. Byrne (2015) One in three: The task for global internet governance in addressing children's rights. Global Commission on Internet Governance: Paper Series. CIGI and Chatham House, London.
- Method Guide 10: Addressing diversities and inequalities at www.globalkidsonline.net/inequalities
- Mohammadi, S. H. (2010), Internet and Virtual Space, Tehran: Majd Publications. [In Persian]
- Muntarqaem, M. (2012), Digital Democracy and Electronic Government; Politics and government in the era of information and communication technologies, Journal of Social Sciences, Volume 19, Number 446: 227-259. [In Persian]
- Niknam, M. (2022), How should parents behave for the safety of their children in cyberspace?, IRNA Islamic Republic News Agency, available at: <https://www.irna.ir/news/84098782/> والدین برای امنیت فرزندان -How-to-behave-in-the-virtual-space [In Persian]
- Research Institute of Culture, Art, Communication (2021), Children and Internet in Iran; Opportunities and threats, in cooperation with the Ministry of Education. [In Persian]
- Rohi, A. (2023), the necessity of parental supervision of children in cyber space, conversation with Mehr News Agency, available at: <https://www.mehrnews.com/news/5879231/necessity-of-parents-monitoring-of-children-in-virtual-space-> In cyberspace [In Persian]
- Rostami M. A. (2012) The role of virtual and cyber space in planning cultural and preaching activities of mosques, schools and cultural centers. Publisher: Parhib. [In Persian]
- Seyed Soltani, M. (2022), Investigating virtual space as a factor in avoiding sports for students and providing appropriate solutions for parents and teachers, Journal of Contemporary Research in Science and Research, fourth year, number 44: 99-109. [In Persian]
- Shariati, M.; Zamanian, M.; Khalili, M. (2021), publication of children's images in the virtual space and its effect on their personality development in the light of Iranian laws and Islamic regulations, Modern Law and Studies Quarterly, second volume, number 2: 1-18. [In Persian]
- UNESCO (2016). Building digital citizenship in Asia Pacific. Safe, effective and responsible use of ICT: A policy review.
- World Telecommunication Union (2016), Information and Communication Technology Indicators Database.
- Zamani, A.; Taghipour, F. (2016), identifying the moral and family harms of using virtual social networks among boys in Isfahan city, Ethic Quarterly, 7th year, number 28: 85-108. [In Persian]
- Zandvanian, A.; Heidari, M. ; Reyhaneh, B.; Atarzadeh, F. (2013), Cyberspace Traumas Among Girl Students, Journal of Culture-Communication Studies, Volume 14, Issue 23, Pages 195-216 [In Persian]

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی